

Smutné časy nastávají.

Šestáho května (po našem) probouzím se jako obyčejně první; jedeme ve voze, přeměněném ve spací vůz – ti Rusové mají nádherné vozy – já ležím v nejnižším poschodí, ježto je to vzhledem k mé bolavé noze nejpoohodlnější. Probouzím se tedy a dívám se z okna – poušť jaksi přestává: objevují se zelené keřiky, tráva je také trochu živější barva. A jsem příjemně překvapen. Budím Hofmanna; slézá z palandy nade mnou a diví se též; stromů stále přibývá, objevují se malé potůčky; stromy houstnou, příjemná vlhlost vniká do uzavřeného vagonu, jedeme podél potoka, vroubeného vysokými keři a vzpomínám při tom na Platonova Faidra, na to žhavé athické slunce, tichý potůček s hlubokým stínem svých stromů právě tak jako zde – a tam kdesi sedí Sokrates v bílé říze filosofické a vykládá věčné pravdy. Vůz je hned pln radosti a veselí; vskutku ráno je zde báječné a v přímém kontrastu s ostatním dnem; proto též většina práce se zde udělá za časného jitra. Jedeme pomalu, oasou – mezi stromy vidíme podivné domky, uplácené pouze z hlíny a s rovnou střechou – přejíždíme přes silnici a u závor stojí přepodivné vozy na obrovských dvou kolech, jejichž průměr je vyšší než jsem já; v dvojité voji je zapřažen kůň, obyčejný hřebec, ale jak ubohý! A na něm sedí s nohama opřenýma o voj Sart. Vystupujeme na nádraží v Taškentě, je něco přes 9 hod., ale slunce už svítí o všechno pryč. Tam stojíme asi 2 hod. a pak jdeme do saperského batalionu, kdež jsme prožili 5 neděl; naše důstojníky odvezli kamsi jinam a my jsme teď zde s mužstvem; máme oddělený kvartýr s dvouposchodovou verandou; já ležím dole, s jedné strany Plas a s druhé Hofmann, dále Novotný, Popelík, Pilát, Průša, Piálek, Fleischer, Čopic a ještě několik jiných kadetů – Rusínů, nad námi s jednorročáky leží Jícha; máme celkem 5 sluhů, kterým ale neplatíme, až později.

Opisuji zde opět část svých poznámek:

Zde v Taškentě vstávám denně o 4 hod. je ještě šero a dost chladno – zdejší noci jdou proti dnu nepoměrně chladnější než u nás, ale to je právě nejpříjemnější část dne. Se všech stran jeden přes druhého zpívají kohouti; kdo to neslyšel, neudělá si o tom představu, co to je, vypadá to, jako když obrovský zástup demonstrantů v povzdálí křičí. Jednotlivé hlasy není slyšet, jen hluk velké masy. Chvillemi hned vedle mne, kdesi za zídkou v zahrádce, kde denně sedím, ozývá se kohoutek, ale nějak zvláště: prima, quarta, prima, malá quinta.

Je šero a staré topoly rýsují se na žlutém nebi. Pomalu se rozednívá a vychází slunce, ach, bozi, kdy budu vítat východ slunce doma v Praze? V jakých poměrech to vše uvidím a trpce si vyčítám dřívější svůj život: já jsem dosavadní svůj život přece jen prohýřil; co je to všechno, ten můj zápal a nadšení, více práce je třeba a nechat všech hraček a hloupostí. Snad to, co teď prožívám, bude mi dobrou školou, které já tolik potřebuji; mluvil jsem oněhdy s kolegy o tom, nebude-li mít toto zajetí vliv na nás a jaký; říkal, že žádný, neb pouze malý, že se změnou poměrů budou zas, jak bývali. Na mne však vliv to mít musí, já v nejedné věci změnit se musím, teď mám dosti času k úvahám.

Když vstanu, jdu do zahrádky; zde chvíli cvičím nějaká prostná, pokud mi to noha dovoluje, na to píši denník a učím se rusky. Zde má člověk spoustu volného času, nedělá celé dny nic; tož já

to musím využít: chci se naučit rusky, doučit německy a bude-li čas, ještě něco jiného. Asi ve dvou hodinách je již úplně jasno, kasárna ožily a já jdu do naší „cimry“ vypít čaj, kde zatím kolegové se pomalu zvedají s prken. Po čaji nastává posvátný úkon hledání vši, a to nejen po celém těle, ale v každém záhybu oděvu, v čepici, v botách, i dokonce v mém obvazu. Za chvíli nastává horko a my uchylujeme se do zahrádky, kde hrajem dámu, čachny nebo karty, hry, které jsme si úplně sami vyrobili – neb ležíme. Dělal jsem si šachové figurky jednoho dne, přišel však na mne „starší“ a chtěl mne zavřít! To má člověk z toho. Vůbec celý zdejší život – nepřeháním – záleží ve spaní neb polospánku a hledání vši, k 10 hod. dostaneme minage. Velký bochník chleba, někdy nepříliš dobrého, pro tři osoby pak úžasně malý kousek červeného „velbloudího“ masa, polévku z kostí a rýže, nebylo-li „velbloudí“ maso, tož polévku z ryb, které však se nikdo netkne, a černou kaši z prosa, kde je přimíšeno různých broučků, housenek i písku dostatek. To je tedy jídlo! Na štěstí, že zde všichni úžasně málo jíme, jinak by tato strava měla na nás zhoubné účinky, ačkoliv jisté následky sejevily hned první dny, než jsme si zvykli, Žiji úplně bez kopějky, ještě to, že panuje mezi námi „komunismus“, kdy někdo něco prodá, hodinky, prstýnky, pokrývku, prádlo, kožíšek, tož dá se to dohromady ke společnému účelu a z toho kupují se cigarety, pro mne máchorka a sešlo-li se obzvláště mnoho, tož koupíme pirožky, ale to už musí být svátek! Žijeme zde velice bídě: na prknech ve dvou řadách nad sebou, kde se shora na dolejší padají vši, kousky chleba i kape rozlitý čaj – v hrozných horkách chodíme pouze ve vojenské čepici, kterou jsme náležitě zredukovali, v bluze, kalhotách a jakýchsi střevících, které jsme si udělali z prádla; prádlo vůbec nenosíme, ježto žádné nemáme; já pak spím nepříkryt, pouze ve svých „reithoznách“.

Pomalou, ale moc pomalou, blíží se vytoužený večer; k večeri tatáž polévka jako v poledne, ale téměř nikdo nevečeří. Kdo ještě má, vezme zeltu a jdeme na dvůr. Na východě dostává obloha modravou barvu, na západě ještě je krásně cotronově žlutá. Pomaloučku barvy temnějí, měsíc, který před chvílí vyšel, počíná osvětlovat dvůr, až konečně celá obloha se spoustou hvězdiček a měsíčkem uprostřed je krásně tmavě modrá. Tehdy sedáváme, jeden vedle druhého, a vzpomínáme na domov: bývá smutno, až k pláči steskem i strachem, co děje se doma. Já obyčejně v tuto chvíli vstávám a s lulkou počnu chodit po velkém dvoře. Dvůr na všech stranách je vrouben vysokými stříbrnými topoly, které odrážejí se od oblohy, zjevuje se mi jeden Böcklinův obraz – a nepatrný větříček pohrává si s lehkými lístky a přináší pozdrav z domova. Bývá mi hrozně smutno a zvláštní je, že nejvíce ze všech vzpomínám na Drtinovic! Jak to? Snad kvůli Olze, p. profesorovi, či kvůli Vládovi? Čím to je?

Chodím po dvoře až do ½ 12 a pak jdu si lehnout, abych počal zase jeden den zajateckého života.

Skryj, srdce, dál, cos skrývalo, neb na vše, co kdy bývalo, je smutno vzpomínat!! Ach ano, byly to smutné časy! Doslovně jsme se převalovali z jednoho dne do druhého, tělo línělo, slunce zžíhalo mozek a spalovalo krev a k tomu všemu Rusové ustupují!

Bozi, je to možné, že Rusové ustupují?!

Opouštějí Přemyšl, ustupují z Karpat, nechávají Lvov Rakušanům! Je to možné? K tomu všemu ještě zprávy, že prý v Moskvě je revoluce, že železniční most přes Volhu je vyhozen do povětří... Rusové, bratři, co to děláte? Vzpamatujte se! Tím větší deprese na nás padá.... Má být vše prohráno! Budou Němci mít dále slovo v Evropě? Hoši jsou krajně rozčilení... Vzpomínám Epikteta: „Nikoliv věc sama o sobě...“ a čekám dál, potichu kleji, ale jen potichu, abych nerozčílil kolegy ještě víc a zoufale hájím Rusy v našich polemikách.....

Jsou pomalí, až snad líní, pravda, ale snad přece se rozhoupají, tak, jak se teď rozhoupala

stará Austrie!

V tu dobu našeho bolu přichází přítel Kohout s přihlašovacím listem do České družiny!

Odmítám! Proč?

A sedíme dále na naší zahrádce, denně chodíme k sovětníkovi urgovat, abychom dostali gáži a jiné poměščení. Marně! Až za několik dní prý a zas smutní táhneme se rozžhavenými ulicemi do našeho brlohu. Nálada je horší a horší.....

Dostal jsem kdesi Schopenhauerovy „Aphorismen zur Lebensweisheit“ a čítám ho celý den a dodává mi nové síly:

„.... Denn je mehr Einer an sich selber hat, desto weniger bedarf er von Aussen, und desto weniger auch können die Übrigen ihm sein. Darum führt die Eminenz des Geistes zur Ungeselligkeit. Denn in der Einsamkeit, als wo Jeder auf sich selbst zurückgewiesen ist, da zeigt sich was er an sich selber hat: da seufzt der Tropf im Purpur unter der unabwälbaren Last seiner armsäliger Individualität; während der Hochbegabte die ödeste Umgebung mit seinen Gedanken bevölkert und belebt.

Ein geistreicher Mensch hat, in gänzlicher Einsamkeit an seinen eigenen Gedanken, und Phantasie vortrefflicher Unterhaltung, während von einem Stumpfen die fortwährende Abwechslung von Gesellschaften, Schauspielen, Ausfahrten und Lustbarkeiten die martende Langweiligkeit nicht abzuwehren vermag.

A zůstávám sám se svými myšlenkami. Nastává třídění mezi námi: mne hoši cení velice vysoko pro můj stoický klid i rozvahu; pozorují to a lichotí mi to velmi; obrací se ke mně, abych je rozsoudil v jejich sporech; „půjdeme k filosofovi“, povídají.

Ležím na svém místě jako Diogenes v sudě s lukou v ústech a porovnáním fáze svého života: jako civilisty, jako vojáka a jako zajatce. Mluvíím vlastně pouze s Hofmannem neb Novotným, s ostatními se ani valně nestýkám.

Prodával jsem chleba a za nastřádané peníze opatřil jsem si ruskou učebnici; měl jsem tehdy již svůj plán, který teď blíží se svému uskutečnění. Čtu Schopenhauera, učím se slovíčka, kouřím lukou, to je můj život – smutný, ale též radostný, plný odvahy a síly – připravuji se k něčemu velkému!

Nikdo neví, co energie bylo k tomu potřebí: v tom okolí, za těch podmínek tlouci se ku předu; opakuji si stále Schopenhauerova slova: „Den je mehr Einer an sich selber hat...“ a cítím se šťasten. Cítil jsem veliké vnitřní uspokojení, že to vše, co o sobě jsem kdy vyanalysoval, se shoduje teď se skutečností.

Dni plynou pomalu a zdlouhavě...

Horečka s námi lomcuje.... Hledáme stín pod několika stromy, na co myslím, bůh sud'.

Sjednotili jsme se, že dva z nás za společné peníze budou telegrafovat domů o peníze, které se rozdělí všem; příští měsíc budou telegrafovat jiní dva atd., jako první jsem vyvolen já s Jíchou. Počítám, kdy můžeme dostat odpověď, těšíme se, co si koupíme, kreslíme si růžové obrázky... Avšak nic stálého nic nejde.... A zase dlouhé hodiny valím se kupředu....

Itálie vypověděla válku Rakousku! Nové nadšení v nás se probudilo, činíme ovace jednomu kadetovi Italovi, který zde s námi. Večer zpíváme dlouho do noci. Jsme šťastni, div se nehubičkujeme; a za několik dní na to dostali jsme závdavek. Naše radost nezná mezí.

Nejdříve Itálie, teď toto! Zapomenut je ústup Rusů, naše svízele; zpíváme celý den!

Kupujeme si různé věci, nějaké prádlo a jiné drobnosti, též za několik dní máme být prý

převedeni do důstojnických ubikací. Usínáme s úsměvem ve tváři a všichni máme krásné sny, krásnější než může mít Turek představy o svém ráji. Ráno dělá pirožkář krásné obchody. Horko už pro nás neexistovalo, čile pohybujeme se po dvoře v největším slunci, hrajeme kopanou a já v голу, poněvadž noha už byla celkem v pořádku.

Naší radostí se ozýval celý dvůr, vše připadalo nám veselejší, zapomněli jsme na všechny naše starosti a obavy. Stali jsme se blaženými lidmi.

Jiří Sedmík

Zdroj: archiv MUDr. Jany Žmolíkové